

Życie nad stan, nierealne ambicje, dążność do pasożytnictwa na koszt cudzej pracy — cechuje nadal wszystkich. Zachowanie pozorów jakiejś wymaginowanej nadrzędnej pozycji społecznej staje się właściwym celem ich jałowych wysiłków i doprowadza do ostatecznego upadku moralnego, czego wyrazem jest przejście starszej córki, ponętnej separatki — Jadwigi, na utrzymanie bogatego kamienicznika z poręki i aprobaty rodziny.

Jedyną postacią, która zdradza gotowość oderwania się od tej pasożytniczej formy życia jest młodsza córka Wróblewskiej — Hanka. Perspektywa zwykłej mieszczańskiej pracy — zarobkowania igłą — nie przeraża jej zgoła, zdeklasowanie nie jest dla niej tragedią, lecz wskazuje jej nowe drogi życia.

Gdy Zapolska w swoich komediach demaskowała przeważnie kołtunierię miejską, Choynowski w swym dramacie przedstawił dno upadku i rozkładu tej warstwy, którą Sienkiewicz w swych powieściach historycznych i obyczajowych otoczył aureolą.

Dramat jego przedstawia więc dalszy krok w analizie stosunków społecznych z początku XIX w. na ziemiach polskich i jest zwiastunem tych nieuniknionych przemian, które pukały do okien, „cichych dworców” i ziemiańskiej sielanki, zapowiadając jej koniec.

Sam Choynowski zbyt jest jeszcze związany ze swoją warstwą, by mógł po za nią dojrzeć perspektywy dalszego rozwoju, choć nasuwają mu się możliwości jej ewolucyjnej przemiany.

Siła jednak i jaskrawość tej satyry czy tragifarsy społecznej była tak wielka, że jego czasy nie mogły jej strawić. Trzeba było dopiero epokowych zmian, które zaszły w nowej Polsce Ludowej, by ten cięty i krwisty obraz historycznych już stosunków odgrzebać z zapomnienia.

95
PAŃSTWOWY TEATR DOLNOŚLĄSKI
W JELENIEJ GÓRZE

D y r e k t o r :
ANTONI BILICZAK

Kierownik artystyczny:
UZUJANA ŁOZIŃSKA

PIOTR CHOYNOWSKI
RUCHOME PIASKI

SZTUKA W 3 AKTACH

APRIL 1953
Państwowy Teatr
w Jeleniej Górze
Nr.: 111

R O K 1 9 5 3

O s o b y :

- Wróblewska** — wdowa, eks-obywatelka, właścicielka pensjonatu . . — *Zuzanna Łozińska*
Jadwiga Lisiecka — córka, z mężem nie żyje — *Alicja Sobierajowa*
Hania — córka, panna — *Maria Piasecka*
Władek — syn, urzędnik bankowy . — *Stanisław Szymczyk*
Ostrowska — starsza siostra Wróblewskiej — *Katarzyna Feldman*
Przyciechowski — adwokat i kamienicznik — *Witold Thielmann*
Porebski — artysta rzeźbiarz . . . — *Tadeusz Szaniecki*
Szrajer — kupiec, narzeczony Hani — *Antoni Biliczak*
Karolcia — służa Wróblewskiej . . — *Jadwiga Janczewska*
Dama w szlafroku — *Irena Orzecka*

Reżyser:

Tadeusz Żuchniewski

Scenograf:

Anna Szeliga

Kierownik literacki: *Jan Nepomucen Miller*

Początek przedstawienia punktualnie o godz. 19.30

Koniec przedstawienia o godz. 22.00

Dramat Choynowskiego „Ruchome piaski” powstał w r. 1913. Wystawiony wówczas na scenie dramat ten po kilku zaledwie przedstawieniach zakończył swój żywot i dotrwał do naszych czasów jako jedyna próba dramatu świetnego nowelisty i powieściopisarza.

Piotr Choynowski urodził się w r. 1885 — zmarł w r. 1935, należał do pokolenia popozytywistycznego, które w warunkach rozwoju i rozkwitu neoromantycznej Młodej Polski czuło się obco i nieswojo.

Olbrzymi rozwój przemysłu fabrycznego i kapitalizmu na ziemiach polskich, wcielonych do państwa rosyjskiego, zadał cios gospodarce ziemiańskiej na roli.

Przejęcie od pańszczyzny do pracy najemnej wymagało przystosowania się do nowych kapitalistycznych form gospodarki rolnej. Wielu ziemian, niemogących się przystosować do nowych form eksploatacji pracy najemnej, musiało likwidować swoje rodowe majątki, przechodzili do miasta, mając się mieszczańskich inteligentnych zajęć.

Już Bliziński w „Panu Damazym” i „Rozbitkach” odmalowuje narastanie tej sytuacji. Choynowski, który przedstawia już znacznie późniejszy okres tych przemian gospodarczych obrazuje skutki tej zmiany majątkowej klasy ziemiańskiej i psychologię jej zdeklasowania.

Eksobywatelka tedy Wróblewska znajduje się obecnie w Warszawie w charakterze właścicielki pensjonatu. Starsza jej córka Jadwiga, nie żyjąca z mężem, udziela przygodnie i dorywczo jakichś lekcji; dwudziestoletni synalek, ongiś dziedzic ziemiańskiej fortuny, jest obecnie skromnym urzędnikiem bankowym.

Całe to jednak towarzystwo, wysadzone z siodła ziemiańskiego dobrobytu, nie godzi się zupełnie ze swoim losem, nie wrasta organicznie w nowe warunki bytu.